

УДК 338.1:005.336.4:658:004.383.3

Рябокін Т. В., аспірант
кафедри смарт-економіки
Лісняк С. І., аспірант
кафедри смарт-економіки
Хаустова Є.Б., д.е.н., професор,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В КЛАСИФІКАЦІЇ СКЛАДОВИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Наукові підходи до ідентифікації складових інтелектуального капіталу в економіці знань потребують врахування цифрових технологій та появи інструментів штучного інтелекту (ШІ) в інтелектуальній діяльності сучасних закладів вищої освіти. На підставі визначення інтелектуальних активів як нових, унікальних та ексклюзивних ресурсів, що контролюються за результатами їх використання під час інтелектуальної діяльності в минулому та будуть використані в майбутньому, до складу інтелектуального капіталу віднесені інтелектуальні людські активи та активи відносин, а також організаційні активи. За умов відсутності однієї з вищезазначених ознак ресурс не відповідає умовам визнання активом та формує інтелектуальний потенціал [1].

Визначення місця ШІ в структурі інтелектуального капіталу потребує відповідного дослідження. Як відомо, інтелект може бути людським, а може бути штучним. Зазначений аспект слід врахувати у формуванні структури інтелектуального капіталу, зокрема сучасного закладу вищої освіти. Штучний інтелект (artificial intelligence, AI) — це метод змусити комп'ютер чи програмне забезпечення «мислити» як людський мозок, що досягається шляхом вивчення закономірностей роботи людського мозку та аналізу когнітивних процесів. Результатом цих досліджень є розробка інтелектуального програмного забезпечення та систем [2]. Рада Європи визначила ШІ як «... набір наук, теорій і методів, метою яких є машинне відтворення когнітивних здібностей

людини. Сучасні розробки спрямовані на те, щоб мати можливість довірити машині виконання складних завдань, які раніше були делеговані людині» [3].

Розрізняють такі види ІІІ, що мають перспективи використання в інтелектуальній діяльності університету:

- Чисто реактивні. Найчастіше такі системи ІІІ використовуються для швидкої відповіді на набір стандартних вхідних даних. З іншого боку, ці системи не можуть «зберігати» свій досвід та використовувати результати для прогнозування майбутніх реакцій. Наприклад, в освітньому процесі такі системи можуть використовуватися у вигляді простих симуляційних навчальних інтерактивних програм.

- Обмежена пам'ять. Саме під цей тип підпадає більшість сучасних систем ІІІ, які можуть «навчатися» на попередньому досвіді і використовувати те, що вони дізналися, щоб робити вірні міркування у майбутньому.

У той час як перші два типи штучного інтелекту поширені, наступні два знаходяться на стадії розробки: теорія розуму та самосвідомі машини.

Наведені види штучного інтелекту формалізуються у вигляді програм та цифрових платформ, які можуть бути внесені до відповідних груп інтелектуальних активів, які в свою чергу формують належну складову інтелектуального капіталу. Виходячи з загальноприйнятої структури інтелектуального капіталу університету запропоновано такий його зв'язок із активами, що представлені штучного інтелекту (табл.1).

Виходячи з наявності контролю (прав власності) на інтелектуальні активи, вони поділяються на власні та залучені, що дає можливість говорити про власний та залучений інтелектуального капітал в частині активів штучного інтелекту. Саме власні організаційні активи - Чисто реактивні штучні інтелекти та Обмежена пам'ять, можуть виступати інтелектуальним продуктом та мати економічну цінність (ринкову вартість). На відміну від них залучені активи - Теорія розуму та Самосвідомі машини. не зможуть у майбутньому виступати

інтелектуальним продуктом, що дозволяє говорити про їх суспільну цінність та переважно природне право власності (користування).

Таблиця 1

Зв'язок видів штучного інтелекту із складовими інтелектуального капіталу університету

Інтелектуальний капітал			
Людський капітал	Капітал відносин	Організаційний капітал	
		Інноваційний капітал	Процесний + інформаційний капітал
Залучені інтелектуальні людські активи як предмет та засіб інтелектуальної діяльності	Власні та залучені активи відносин (ринкові) у вигляді оригінальних неявних колективних знань та інформаційних каналів (зв'язків), що формуються в процесі взаємовідносин із зовнішнім середовищем та можуть виступати предметом і засобом інтелектуальної діяльності	Власні організаційні активи у вигляді явних знань як засіб та результат інтелектуальної діяльності	Власні організаційні активи як засіб та результат інтелектуальної діяльності
Самосвідомі машини	Теорія розуму на рівні розуму зможе визначати потреби, емоції, переконання і когнітивні процеси істот з якими взаємодіє машина, що потребує досягнень і в інших дисциплінах штучного інтелекту	Права власності та права використання системами штучного інтелекту	Чисто реактивні штучні інтелекти Обмежена пам'ять
Види штучного інтелекту			

Примітка. Розроблено автором.

Подальші дослідження потребують розроблення системи ознак класифікації інтелектуальних активів в частині штучного інтелекту для окремих суб'єктів господарювання з урахуванням відмінностей між активами та ресурсами, між індивідуальними та колективними знаннями, між раціональними та нераціональними (емоційними) знаннями.

Література

1. Хаустова Є. Б. Поняття інтелектуального капіталу вищого навчального закладу в рамках соціологічної концепції / Є. Б. Хаустова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. — 2015. — № 11. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5100>
2. ЩО ТАКЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ІСТОРІЯ, ВИДИ ТА СКЛАДОВІ
Режим доступу : <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skladovi>
3. AI Glossary. Council of Europe portal. 2021. URL: <https://coe.int/en/web/artificial-intelligence/glossary>